

Course name: Electrical Safety for Electrical Engineers.

Week 5: Technical methods for ensuring safety during operation of electrical equipment

Abdulloev Bakhtiyor Tolibjonovich

Номи курс: Бехатарии электрикӣ барои муҳандис электрикҳо: Ҳафтаи 5.

Усулҳои техникии таъмини бехатарӣ ҳангоми истифодаи таҷҳизоти барқӣ

Тадбирҳои техникии таъмини бехатарӣ ин маҷмӯи чорабиниҳои ҳатмӣ мебошанд, ки барои пешгирии ҳодисаҳои нохуш ва ҳифзи ҳаёт ва саломатии кормандон равона шудаанд. Онҳо тартиби дурусти ташкил ва идоракунии корҳои барқиро муайян намуда, масъулияти ҳар як иштирокчии равандро мушаххас мегардонанд. Риояи қатъии ин тадбирҳо имконият медиҳад, ки хавфи таъсири чараёни барқ ва дигар омилҳои хатарнок ба ҳадди ақал расонида шавад. Инчунин, онҳо назорати доимии раванди кор ва истифодаи дурусти воситаҳои муҳофизатиро таъмин менамоянд.

Тадбирҳои ташкилӣ, ки бехатарии иҷрои корҳоро дар дастгоҳҳои барқӣ таъмин менамоянд, инҳоянд:

1. Ба расмият даровардани кор тавассути наряд, ё фармоиш, ё рӯйхати корҳое, ки дар тартиби истифодаи ҷорӣ иҷро карда мешаванд;
2. Иҷозат додан (допуск) ба иҷрои кор;
3. Назорат (назоратбурӣ) ҳангоми иҷрои кор;
4. Ба расмият даровардани танаффус дар кор, гузаронидан ба ҷойи дигари корӣ ва анҷоми кор.

Одатан, аксари корҳои асосӣ дар дастгоҳҳои барқӣ бо тартиби **наряд** иҷро карда мешаванд.

Шахсони масъул барои таъмини бехатарии иҷрои корҳо, инчунин ҳуқуқ ва ӯҳдадорӣҳои онҳо:

Шахсони масъул барои иҷрои бехатарии корҳо инҳоянд:

1. Шахсе, ки наряд медиҳад, фармоиш медиҳад ё рӯйхати корҳои иҷрошавандаро дар тартиби истифодаи ҷорӣ тасдиқ мекунад;
2. Роҳбари масъули корҳо;
3. Шахси иҷозатдиҳанда (допускающий);
4. Иҷрокунандаи кор (производитель работ);
5. Нозир (наблюдающий);
6. Аъзои бригада.

Шахсе, ки наряд (ё фармоиш) медиҳад, зарурат ва имконияти иҷрои бехатари корро муайян мекунад. Шахси додани наряд (фармоиш) барои чунин масъалаҳо ҷавобгар аст:

1. Кифоягӣ ва дурустии тадбирҳои бехатарӣ, ки дар наряд нишон дода шудаанд;
2. Таркиби сифатӣ ва миқдории бригада;
3. Таъин намудани шахсони масъул барои бехатарӣ;
4. Мутобиқати гурӯҳҳои ихтисосии кормандоне, ки дар наряд зикр шудаанд, ба кори иҷрошаванда;
5. Гузаронидани дастури мақсаднок (инструктажи мақсаднок) ба роҳбари масъули корҳо ва иҷрокунандаи кор (ё нозир).

Ҳукуки додани наряд ба кормандоне дода мешавад, ки ба ҳайати кормандони маъмурӣ-техникӣ дохил мешаванд (яъне роҳбарон ва мутахассисоне, ки масъули ташкили хизматрасонии техникӣ ва оперативӣ, инчунин иҷрои корҳои таъмирӣ, васлқунӣ ва танзимқунӣ мебошанд). Ин кормандон бояд дорои чунин гурӯҳҳои бехатарии барқӣ бошанд:

- **Гурӯҳи V** — барои дастгоҳҳои барқии шиддаташон аз 1 кВ баланд;
- **Гурӯҳи IV** — барои дастгоҳҳои барқии шиддаташон то 1 кВ.

Роҳбари масъули корҳо ҳангоми иҷрои корҳои махсусан хавфнок аз рӯи наряд таъин карда мешавад (одатан ҳангоми иҷрои корҳо дар дастгоҳҳои барқии шиддаташон аз 1 кВ баланд). Роҳбари масъули корҳо барои чунин масъалаҳо ҷавобгар аст:

1. Иҷрои ҳамаи тадбирҳои бехатарӣ, ки дар наряд нишон дода шудаанд ва кофӣ будани онҳо;
2. Тадбирҳои иловагии бехатарӣ, ки вобаста ба шароити иҷрои кор заруранд ва аз ҷониби ӯ қабул мешаванд;
3. Пуррагӣ ва сифати дастури мақсаднок (инструктаж) ба бригада (аз ҷумла дастуре, ки аз ҷониби иҷозатдиҳанда ва иҷрокунандаи кор гузаронида мешавад);
4. Ташкили дурусти иҷрои бехатари корҳо.

Ба ҳайси роҳбарони масъули корҳо кормандоне таъин карда мешаванд, ки ба ҳайати маъмурӣ-техникӣ дохил мешаванд ва дорои чунин гурӯҳҳои бехатарии барқӣ мебошанд:

Иҷозатдиҳанда (допускающий) аз ҳисоби кормандони оперативӣ ва оперативӣ-таъмирӣ таъин карда мешавад. Иҷозатдиҳанда барои чунин масъалаҳо ҷавобгар аст:

1. Дурустӣ ва кофӣ будани тадбирҳои қабулшудаи бехатарӣ;
2. Мутобиқати тадбирҳои бехатарии қабулшуда ба тадбирҳои дар наряд нишон додашуда, инчунин ба хусусият ва ҷои иҷрои кор;
3. Ба таври дуруст иҷозат додан ба иҷрои кор (допуск);
4. Пуррагӣ ва сифати дастури мақсаднок (инструктаж), ки аз ҷониби ӯ гузаронида мешавад.

Дар дастгоҳҳои барқии шиддаташон аз 1 кВ баланд, **иҷозатдиҳанда** бояд дорои гурӯҳи IV бошад, ва дар дастгоҳҳои барқии шиддаташон то 1 кВ — дорои гурӯҳи III. Иҷрокунандаи кор (производитель работ) барои чунин масъалаҳо ҷавобгар аст:

1. Мутобиқати ҷойи кори омодашуда ба талаботи дар наряд зикршуда, инчунин тадбирҳои иловагии бехатарӣ, ки вобаста ба шароити иҷрои кор заруранд;
2. Рӯшанӣ (дақиқӣ) ва пуррагии дастури мақсаднок (инструктаж) ба аъзои бригада;
3. Мавҷудият, ҳолати техникӣ (ислоҳият) ва истифодаи дурусти воситаҳои муҳофизатӣ, асбобҳо, таҷҳизот ва лавозимоти зарурӣ ҳангоми иҷрои кор;
4. Нигоҳдории воситаҳои муҳофизатӣ дар ҷойи кор, аз ҷумла панҷараҳо (огоҳкунандаҳо), плакатҳо, заминваслкунӣ ва дастгоҳҳои қулфкунанда (то ки онҳо бардошта ё ба ҷойи дигар кӯчонида нашаванд);
5. Пешбурди бехатарии кор ва риояи Қоидаҳо аз ҷониби худ ва ҳамаи аъзои бригада;
6. Назорати доимӣ аз болои фаъолияти аъзои бригада.

Иҷрокунандаи кор аз рӯи наряд бояд дорои чунин гурӯҳҳои бехатарии барқӣ бошад:

- Гурӯҳи IV — дар дастгоҳҳои барқии шиддаташон аз 1 кВ баланд;
- Гурӯҳи III — дар дастгоҳҳои барқии шиддаташон то 1 кВ.

Ба истиснои корҳои махсусан хавфнок (корҳои зерӣ шиддат), ки дар онҳо иҷрокунандаи кор ҳатман бояд дорои гурӯҳи IV бошад. Иҷрокунандаи кор ҳангоми иҷрои кор аз рӯи фармоиш (распоряжение) метавонад дорои гурӯҳи

III бошад, ба шарте ки корҳои иҷрошаванда ба гурӯҳи корҳои махсусан хавфнок дохил нашаванд. Нозир (наблюдающий) барои назорат бурдан аз болои бригадахое таъин карда мешавад, ки ҳуқуқи мустақилона кор кардан дар дастгоҳҳои барқиро надоранд (яъне барои назорат аз болои кормандони ғайри электротехникӣ).

Нозир барои чунин масъалаҳо ҷавобгар аст:

1. Мутобиқати ҷойи кори омодашуда ба талаботи дар наряд пешбинишуда;
2. Рӯшанӣ ва пуррагии дастури мақсаднок (инструктаж) ба аъзои бригада;
3. Мавҷудият ва нигоҳдории заминваслқуниҳо, панҷараҳо (огоҳкунандаҳо), плакатҳо ва аломатҳои бехатарӣ, инчунин дастгоҳҳои кулфкунанда дар ҷойи кор;
4. Таъмини бехатарии аъзои бригада аз нуқтаи назари таъсири ҷараёни барқ.

Нозир бояд аз ҳисоби кормандони электротехникӣ таъин шуда, дорони гурӯҳи III бошад. Масъулияти бехатарии вобаста ба технологияи иҷрои корро корманде, ки бригадаро роҳбарӣ мекунад, ба зимма дорад. Ин шахс узви бригада буда, бояд доимо дар ҷойи кор ҳузур дошта бошад.

Аъзои бригада вазифадоранд:

- Талаботи Қоидаҳоро риоя намоянд;
- Дастурҳои гирифташуда ҳангоми иҷозат гирифтани ба кор ва дар рафти корро иҷро намоянд;
- Талаботи дастурҳои ҳифзи меҳнатро риоя кунанд.

Тартиби ташкил намудани корҳо аз рӯи наряд ва фармоиш

- Наряд дар ду нусха, ва ҳангоми тавассути телефон додан — дар се нусха тартиб дода мешавад;
- Муҳлати додани наряд на зиёда аз 15 рӯзи тақвими мебошад;
- Наряд метавонад танҳо як маротиба, ба муҳлати на зиёда аз 15 рӯз тамдид карда шавад;
- Ҳангоми танаффус дар кор, наряд қувваи худро нигоҳ медорад (этиборнок мемонад);

- Нарядҳое, ки корҳо аз рӯи онҳо пурра анҷом ёфтаанд, бояд дар давоми 30 рӯз нигоҳ дошта шаванд;
- Ба ҳисоб гирифтани корҳо аз рӯи наряд ва фармоиш дар «Дафтари махсуси бақайдгирии корҳо аз рӯи наряд ва фармоиш» анҷом дода мешавад.

Фармоиш (распоряжение) хусусияти якдафъаина дорад ва муҳлати амали он бо давомнокии рӯзи кори иҷрокунандагон муайян карда мешавад. Дар ҳолатҳои зерин фармоиш бояд аз нав дода шавад:

- зарурати идома додани кор;
- тағйир ёфтани шароити иҷрои кор;
- тағйир ёфтани таркиби бригада.

Фармоиш метавонад даҳонӣ ё хаттӣ бошад ва ба иҷрокунандаи кор ва иҷозатдиҳанда дода мешавад. Иҷозат ба иҷрои корҳо аз рӯи фармоиш ҳатман бояд дар «Дафтари бақайдгирии корҳо аз рӯи наряд ва фармоиш» ба расмият дароварда шавад.

Таркиби бригада

Шумора ва таркиби бригада, бо дарназардошти дараҷаи таҳассусии аъзои он аз рӯи беҳатарии барқ, аз ҷониби шахсе, ки наряд (ё фармоиш) медиҳад, муайян карда мешавад.

Ин муайянкунӣ вобаста аст аз:

- шароити иҷрои кор;
- имконияти таъмини назорат аз ҷониби иҷрокунандаи кор (ё нозир) аз болои аъзои бригада.

Аъзои бригада, ки таҳти роҳбарии иҷрокунандаи кор фаъолият мекунанд, бояд дорои гурӯҳи III бошанд. Ҳангоми иҷрои корҳои махсусан хавфнок, дар ҳолатҳое, ки Қоидаҳои ПТБ пешбинӣ мекунанд, аъзои бригада бояд дорои **гурӯҳи IV** бошанд.

Ба таркиби бригада иҷозат дода мешавад:

- ба ҳар як корманди дорои гурӯҳи III, як корманди дорои гурӯҳи II дохил карда шавад;
- аммо шумораи умумии кормандони дорои **гурӯҳи II** дар бригада набояд аз се нафар зиёд бошад.

Талаботи бехатарӣ пеш аз оғози кор

Уҳдадорихои барқчиён пеш аз оғози кор яке аз талаботҳои асосии бехатарии электрикӣ ба шумор рафта, барои пешгирии садамаҳо ва ҳифзи ҳаёти инсон аҳамияти калон доранд. Пеш аз ҳама, барқчӣ бояд ҳолати техникий таҷҳизот ва асбобҳои кориро бодикқат санчида, мутмаин шавад, ки онҳо дар ҳолати коршоям қарор доранд. Ҳамчунин, истифодаи воситаҳои муҳофизатии инфиродӣ, ба мисли дастпӯшакҳои изолятсионӣ, пойафзоли махсус ва асбобҳои бо изолятсия таъминшуда ҳатмӣ мебошад. Илова бар ин, пеш аз оғози кор бояд шиддат аз қитъаи корӣ пурра қатъ карда шуда, набудани ҷараён бо асбобҳои ченкунӣ санчида шавад. Насб кардани аломатҳои огоҳкунанда ва заминвасл (заземление) низ аз ҷумлаи тадбирҳои муҳим ба ҳисоб меравад. Барқчӣ инчунин бояд дастурҳои бехатариро хуб донанд, супоришро аниқ фаҳмад ва танҳо бо иҷозати шахси масъул ба иҷрои кор шурӯъ намояд.

Риояи қатъии ин талаботҳо имконият медиҳад, ки хатари осеб дидани инсон аз ҷараёни барқ ба ҳадди ақал расонида шуда, иҷрои корҳо дар дастгоҳҳои барқӣ боэътимод ва бехатар таъмин гардад.

Пеш аз оғози кор, барӣчиён уҳдадоранд:

- а) Ба роҳбар шаҳодатномаи санчиши дониш оид ба усулҳои бехатари иҷрои корро пешниҳод намоянд;
- б) Аз бригадир ё роҳбар супориш гирифта, дар ҷойи кор вобаста ба хусусияти корҳои иҷрошаванда аз дастури махсус (инструктаж) гузаранд;
- в) Ҳангоми иҷрои корҳои дорой хавфи баланд, бо тадбирҳои таъминкунандаи бехатарии кор шинос шуда, дар наряд-допуск барои кори ба онҳо супоридашуда имзо гузоранд;
- г) Либоси махсус, пойафзоли махсус ва қулоҳи намунаи муқарраршударо пӯшанд ва, агар зарур бошад, воситаҳои муҳофизатии заруриро истифода баранд.

2. Пас аз гирифтани супориш, барқчиён уҳдадоранд:

- а) Ҷойи кор, роҳҳои дастрасӣ ба он ва панҷараҳоро аз рӯи талаботи бехатарӣ санчанд, дар ҳолати зарурӣ тадбирҳои дар наряд-допуск зикршударо иҷро намоянд. Ашё ва маводҳои бегона тоза карда шаванд;

б) Ҳолати техникий таҷҳизот, дастгоҳҳо ва асбобҳоро, инчунин кофӣ будани равшаниро дар ҷойи кор санҷанд;

в) Воситаҳои муҳофизатӣ ва таҷҳизоти заруриро интиҳоб намуда, пешакӣ ҳолати техникий онҳо ва муҳлати санҷиши охирини онҳоро тафтиш намоянд, аз ҷумла:

- штангаҳои диэлектрикӣ ва ҷенкунанда (клевци);
- нишондиҳандаҳои шиддат;
- асбобҳо бо дастакҳои изолятсияшуда;
- дастпӯшакҳои диэлектрикӣ;
- мӯза, галош ва қолинҳои диэлектрикӣ;
- пояҳо (подмости), зинапояҳо, камарбандҳои муҳофизатӣ ва ғайра;

г) Коршоямии редукторҳо ва манометрҳои баллонҳои газдор, герметикӣ будани зарфҳои дорои электролит, кислота ва ишқор, инчунин бутун будани бастабандии патронҳои пиротехникӣ, термитӣ, гугирдҳо, компаундҳои эпоксидӣ ва полиуретанӣ, сахткунандаҳо ва ғайраро санҷанд.

Барқчиён набояд ба кор шурӯъ намоянд, агар чунин вайронкуниҳои талаботи беҳатарӣ мавҷуд бошанд:

а) Газнок (ифлосшуда аз газ) будани хучраҳое, ки дар онҳо кор бояд анҷом дода шавад;

б) Набудан ё носоз будани ҳаводиҳии (вентиляция) воридшаванда ва хоричшаванда (приточно-вытяжная), инчунин набудани маҳлулҳои махсус барои безаргардони электролит, кислота ё ишқори рехташуда ҳангоми кор дар утокҳои аккумуляторӣ;

в) Набудан ё носоз будани лесҳо, настилҳо, подмостҳо ё дигар воситаҳои баландбарорӣ, инчунин мавҷуд будани кушодагиҳои бе панҷара ва фарқияти баландӣ дар минтақаи иҷрои кор;

г) Носоз будани воситаҳои муҳофизат аз афтидан ҳангоми кор дар баландӣ (камарбандҳои муҳофизатӣ, ресмонҳои суғуртавӣ ва ғайра);

д) Сари вақт нагузаштани санҷишҳои навбатӣ (муоинаи техникӣ)-и воситаҳои баландбарорӣ, зинапояҳо ва воситаҳои муҳофизати инфиродӣ ва коллективӣ;

е) Набудани (шикасти намоёни) занчирҳои барқӣ, ки тавассути онҳо метавонад шиддат ба ҷойи кор дода шавад, инчунин набудани заминваслқунии муҳофизатии қисми хомӯшшудаи дастгоҳи барқӣ;

ж) Набудан ё ба охир расидани муҳлати амали наряд-допуск ҳангоми кор дар дастгоҳҳои барқии ғайбӣ.

Дар бораи ҳамаи вайронкуниҳои ошкоршудаи талаботи бехатарӣ, барқчиён бояд ба роҳбари корҳо хабар диҳанд.

Талаботи бехатарӣ ҳангоми иҷрои кор

Ҳангоми иҷрои корҳои электрикии насбӣ бояд талаботи зерини бехатарӣ риоя карда шаванд (умумӣ барои касбҳо ва намудҳои гуногуни кор):

а) Иҷрои кор дар беруни бино дар баландӣ, инчунин истифодаи таҷҳизоти барқӣ ва асбобҳои ҷенкунӣ ҳангоми туман, борон, раъду барқ, яхбандӣ ва дар ҳолати шамол бо суръати 12 м/с ва аз он зиёд манъ аст;

б) Ҳангоми пармакунӣ ва кушодани сӯроҳҳо дар хишт ва бетон, инчунин ҳангоми гузаронидани сими пӯлодин ба дохили қубурҳо, бояд аз айнакҳои муҳофизатӣ бо шишаи нашикананда истифода бурда шавад.

в) Ҳангоми кушодани сӯроҳҳо бо асбобҳои дастӣ (шлямбур, оправка ва ғайра) бояд санчида шавад, ки дарозии қисми кории он аз ғафсии девор на камтар аз 200 мм зиёд бошад;

г) Ҳангоми кашидани ноқил (ё кабел) ба дохили қубур (ё канал), дасти коргар бояд на камтар аз 1 метр аз нӯги қубур (канал) дур бошад;

д) Ҳангоми ҷен кардани муқовимати изолятсияи ноқилҳо ва кабелҳо бо мегаомметр (ин корро кормандони дорои гурӯҳи бехатарии барқӣ на камтар аз III иҷро мекунанд), нӯтҳои ноқилҳо (кабелҳо) аз тарафи муқобил бояд панҷарабандӣ шаванд ё зери назорати корманди махсус таъиншуда, ки аз рӯи қоидаҳои бехатарии барқ аттестатсия шудааст, қарор дошта бошанд;

е) Ба кормандони электрикии насбӣ анҷом додани ҳар гуна корҳои, ки ба истифода (эксплуатация)-и дастгоҳҳои барқӣ дар майдони сохтмон дахлдоранд, манъ аст;

ё) Ҳангоми истифодаи кранҳои борбардор, ба бастани бор (строповка)-и мавод, маҳсулот ва конструксияҳо танҳо он барқчиён роҳ дода мешаванд, ки шаҳодатномаи **стропальщик (такелажник)** доранд.

Ҳангоми кор дар баландӣ, барқчиён бояд талаботи зеринро риоя намоянд

- а) Аз воситаҳои стандартии баландбарорӣ (подмостҳо), ки дар муҳлатҳои муқарраршуда санчида шудаанд, истифода баранд;
- б) Ҳангоми кор дар баландии зиёда аз **1,3 м**, чойи кор бояд дорои панҷараҳои муҳофизатӣ бо баландии на камтар аз **1,1 м** бошад;
- в) Додани ашё ба коргаре, ки дар баландӣ кор мекунад, бояд бо ёрии ресмон анҷом дода шавад. Барои пешгирии ларзиш, ашё бояд бо ресмони иловагӣ нигоҳ дошта шавад;
- г) Кор кардан дар конструксияҳои насбшаванда, шинопроводҳо, лотокҳо, роҳ рафтани аз болои онҳо, инчунин аз болои панҷараҳо гузаштан манъ аст;
- д) Чойҳои гузоштани зинапояҳои такагоҳӣ дар мавзӯҳои ҳаракати нақлиёт ё одамон бояд панҷарабандӣ карда шаванд;
- е) Истифодаи қуттиҳо, бочкаҳо ё дигар ашёҳои тасодуфӣ ҳамчун воситаи баландбарорӣ манъ аст;
- ж) Ҳангоми иҷрои корҳои баландкӯҳӣ (верхолазные работы) талаботи дастурҳои намунавии ҳифзи меҳнат бояд ҳатман риоя карда шаванд.

Ҳангоми кор дар чоҳҳо, коллекторҳо ва дигар иншооти зеризаминӣ

- а) Барои равшан кардани чойи кор дар чоҳҳо ва туннелҳо бояд чароғҳо бо шиддати **12 В** ё чароғҳои аккумуляторӣ истифода шаванд, ва барои кор — асбобҳои барқӣ бо шиддати на зиёда аз **42 В**, ки ба категорияҳои биноҳо аз рӯи хатари барқӣ, сӯхтор ва тарқиш мувофиқанд;
- б) Ҳангоми кушодани чоҳҳо бояд аз асбобҳои бешарора (искробезопасный) истифода бурда шавад, инчунин бояд аз зарба задани сарпӯши чоҳ ба гардани люк худдорӣ кард.

в) Барои пешгирӣ аз осеб дидани даст ё пой, сарпӯшҳои чоҳхоро бояд бо истифода аз асбобҳои махсуси бардошт кушод;

г) Ҳангоми кор дар чоҳҳо, ду нафар коргар бояд берун аз чоҳ бошанд ва иҷрокунандагони корро бо истифода аз ресмонҳои суғуртавӣ, ки ба камарбандҳои муҳофизатӣ васл шудаанд, муҳофизат намоянд. Дар назди люки кушода бояд аломати огоҳкунанда гузошта шавад ё панҷарабандӣ карда шавад;

д) Ҳангоми кор дар коллекторҳо ва туннелҳо, барқчиён бояд имконияти баромадан аз ду тарафро дошта бошанд;

е) Дар иншооти зеризаминӣ ба ҷойи кор бояд танҳо аз рӯи роҳҳои муайяншуда ҳаракат карда шавад, бе даст расондан ба кабелҳо, ноқилҳо ва корпусҳои таҷҳизоти барқӣ.

Ҳангоми кор дар корхонаҳои амалкунанда

а) Барқчиён ўҳдадоранд қоидаҳои тартиботи дохилӣ ва талаботи бехатарии корхонаи амалкунандаро риоя намоянд;

б) Аз талаботи наряд-допуск, ки барои иҷрои кор дода шудааст, роҳнамоӣ гиранд;

в) Ҳангоми иҷрои кор манъ аст, ки барои мустаҳкам кардани таҷҳизоти технологӣ ва насбӣ аз қубурҳои амалкунанда, таҷҳизот ё конструкцияҳои технологӣ истифода бурда шавад.

Ҳангоми кор дар дастгоҳҳои барқии амалкунанда:

а) Пеш аз оғози кор ба иҷозатдиҳанда шаҳодатномаи бехатарии техникӣ барои ҳуқуқи иҷрои кор дар дастгоҳҳои барқии амалкунанда бо нишон додани гурӯҳи бехатарии барқӣ пешниҳод карда шавад;

б) Аз иҷозатдиҳанда дастури мақсаднок гирифта шавад, ки дар он сарҳади ҷойи кор, намудҳои кор, тадбирҳои бехатарӣ ва таҷҳизоти барқии зерӣ шиддат боқимонда дақиқ нишон дода мешаванд;

в) Корҳо танҳо дар доираи ҷойи коре, ки дар наряд-допуск муайян шудааст, иҷро карда шаванд;

- г) Корҳо бояд зери назорати иҷрокунандаи кор (ё нозир) анҷом дода шаванд;
- д) Корҳои электрикии насбӣ бояд бо бардоштани шиддат аз ҳамаи қисмҳои чараёнгузар, ки дар минтақаи кор ҷойгиранд, иҷро карда шаванд, бо таъмин намудани (шикасти намоёни) занҷири барқӣ ва заминваслкунӣ (ё занулкунӣ)-и қисмҳои ҷудошуда. Минтақаи кор бояд панҷарабандӣ карда шавад, то воридшавии тасодуфии кормандон берун аз ҳудуди иҷозатдодашуда пешгири гардад;
- е) Корҳои электрикии насбӣ дар минтақаи муҳофизатии хатҳои ҳавоии амалкунанда (ВЛ) бояд таҳти роҳбарии бевоситаи шахси масъули бехатарӣ, бо мавҷуд будани наряд-допуск, ки бо назардошти талаботи ташкилотҳои истифодаваранда ва насбӣ таҳия шудааст, иҷро карда шаванд. Ҳангоми истифодаи механизмҳои борбардор — инчунин бо назардошти талаботи соҳиби механизм;

Дар ҳолатҳои монанд ҳангоми монтажи хатҳои ҳавоӣ дар минтақаи таъсири шиддати индуксионӣ (агар он аз **42 В зиёд** бошад), талаботи бехатарӣ бояд ҳатман риоя шаванд. Дар ин ҳолат, заминваслкунии муҳофизатии ноқилҳо бояд бевосита дар ҷойи иҷрои кор анҷом дода шавад. Ноқили кашидашаванда бояд дар ҷойи пайваستшавӣ ба механизми кашанда заминвасл карда шавад. Заминваслкунии он дар барабан ё дигар ҷойҳо манъ аст. Аз нуқтаи назари бехатарӣ, ноқили кашидашаванда бояд ба ноқилҳое баробар доништа шавад, ки зери шиддат қарор доранд. Аз ин рӯ, бе истифодаи воситаҳои муҳофизатӣ ба он даст расонидан манъ аст.

Ҳангоми кор бо асбобҳои барқии дастӣ манъ аст:

- а) Ба кор роҳ додани шахсоне, ки гурӯҳи бехатарии барқии онҳо аз гурӯҳи II паस्तтар **аст**;
- б) Додани асбоб барои истифода (ҳатто барои муддати кӯтоҳ) ба шахсони беаттестатсия;
- в) Иҷрои кор аз болои зинапояхҳои такаюғӣ;
- г) Бе назорат гузоштани асбоби барқӣ дар ҳолати ба шабака пайваст будан.

Ҳангоми монтажи хатҳои ҳавоии интиқоли барқ (ЛЭП) ва шабакаҳои тамосии нақлиёти шахрӣ

- а) Кушодани тросҳо ва кашандаҳо аз сутуни насбшуда танҳо баъд аз мустаҳкам кардани он иҷозат дода мешавад;
- б) Ҳангоми кор дар сутун бояд аз камарбандҳои муҳофизатӣ истифода бурда, дар ҳолати истифодаи «коғтиҳо» ба ҳар дуи онҳо таъя карда шавад;
- в) Ҳангоми баромадан аз сабади механизми бардоранда ба сутуни насбшуда, бояд бо камарбанд ба траверса ё худ сутун боэътимод баста шуд;
- г) Пеш аз тарк кардани ҷойи кор, ҳамаи конструксияҳои бардошта шуда бояд боэътимод мустаҳкам карда шаванд;
- д) Ба монтажи ноқилҳо танҳо баъд аз мустаҳкам шудани сутунҳо ва ба даст овардани мустаҳкамии ҳисобии бетони таҳкурсии иҷозат дода мешавад;
- е) Кушодани ноқилҳо ва тросҳо бояд бо дастпӯшакҳои брезентӣ анҷом дода шавад. Ҳангоми кашидани дастӣ — аз муҳофизаткунакҳои китф истифода бурдан лозим аст;
- ж) Кашидани ноқил аз автомашина бояд бо суръати на зиёда аз 10 км/соат анҷом дода шавад;
- з) Давраҳои охирини (6–12 давр) ноқил аз барабан бояд дастӣ печонида шаванд, то аз зарбаи ноқил пешгирӣ шавад. Ноқили кашидашаванда бояд ба сутуни наздиктарин мустаҳкам карда шавад;
- и) Ҳангоми монтаж ва демонтажи хатҳои ҳавоӣ, қисмҳои хат бояд заминвасл карда шаванд, дар ин ҳолат масофа байни заминваслкунакҳо набояд аз **3 км** зиёд бошад;
- к) Ба монтажи шабакаҳои тамосӣ танҳо баъд аз омода шудани роҳҳои трамвай ва автомобилгард иҷозат дода мешавад. Ҷойи кор бояд бо мувофиқа бо БДА панҷарабандӣ шуда, аломатҳои лозима гузошта шаванд;
- л) Иваз ё ҷойивазкунии тросҳои нигоҳдоранда ва дастгоҳҳои дастгиркунанда (консолҳо, кронштейнҳо, фиксаторҳо ва ғайра) бо ноқили овезон манъ аст;

м) Пас аз овехтани трос ва ноқили тамосӣ, ҳар як қитъа бояд боэътимод заминвасл карда шавад. Бартараф кардани заминваслкунӣ танҳо баъд аз анҷоми ҳамаи корҳои насбӣ ва пеш аз додани шиддат иҷозат дода мешавад.

Ҳангоми насби ноқилҳо манъ аст

- Ба сутуни анкерӣ баромадан ё дар тарафи ноқилҳо қарор доштан;
- Ба сутунҳои кунҷӣ баромада, аз тарафи кунҷи дохилӣ кор кардан;
- Ҷойгир кардани гидроподъёмникҳо ва вышкаҳои телескопӣ дар дохили кунҷи гардиши ЛЭП;
- Ҳангоми монтаж дар зери ноқилҳо қарор доштан;
- Дар вақти кашидани ноқил, давраҳои онро дар барабан ислоҳ кардан;
- Дар тарафи дохилии кашиш қарор гирифтани барои озод кардани коргаре, ки ҳангоми кашидани ноқил дармондааст.

Хулосаи лексия

Хулоса, таъмини беҳатарӣ ҳангоми иҷрои корҳои барқӣ яке аз шартҳои асосии ҳифзи ҳаёт ва саломатии инсон ба ҳисоб меравад. Барои ин, маҷмӯи тадбирҳои техникӣ ва ташкилӣ пешбинӣ шудаанд, ки риояи қатъии онҳо хатари таъсири ҷараёни барқро ба ҳадди ақал мерасонад. Дар лексия нишон дода шуд, ки ташкили дурусти корҳо тавассути наряд ё фармоиш, таъини шахсони масъул ва назорати доимӣ аз ҷараёни кор нақши муҳим доранд. Ҳар як иштирокчии раванд — аз роҳбари кор то аъзои бригада — вазифа ва масъулияти муайяни худро дорад ва бояд онҳоро пурра иҷро намояд.

Инчунин, пеш аз оғози кор санҷиши таҷҳизот, истифодаи воситаҳои муҳофизатӣ, қатъ намудани шиддат ва санҷиши набудани ҷараён ҳатмӣ мебошад. Ҳангоми иҷрои кор бошад, риояи қоидаҳои беҳатарӣ, истифодаи дурусти асбобҳо ва назорати доимӣ талаб карда мешавад. Дар маҷмӯъ, танҳо дар сурати риояи пурраи ҳамаи талаботҳои беҳатарӣ ва интизоми меҳнат, иҷрои корҳои барқӣ метавонад боэътимод, самаранок ва беҳатар анҷом дода шавад.

Адабиёт

1. Шкрабак В.С., Луковников А.В. Бехатарии ҳаёт дар истеҳсолоти кишоварзӣ. Москва: КолосС, 2004.
2. Р.Т. Абдуллозода, Б.Т. Абдуллоев
Асосҳои бехатарии электрикӣ: дастури методӣ барои машғулиятҳои озмоишӣ, Қисми 1. – ДТТ ба номи академик М.С. Осимӣ, 2021. – 89 с.
3. АСОСҲОИ БЕХАТАРИИ ЭЛЕКТРИКӢ, Р.Т. Абдуллозода, н.и.т., дотсент Д.Д. Давлатшоев, н.и.т. Ш.С. Саъдуллозода, н.и.т. Ҷ.Б. Раҳимов, И.Т. Абдуллоев Сидоров, А.И., Украинская, И.С., Глотова, Н.В. Асосҳои бехатарии электрикӣ: Тарҷума аз забони русӣ. – Душанбе: ҚДММ “Истиқлол-2019”, 2019. – 48 с.
4. Овчаренко А.Г., Раско С.Л. Бехатарии барқ ҳангоми истифодаи иншооти электрикӣ. Дастури таълимӣ. Донишгоҳи техникии давлатии Олтой ВТИ, Бийск, 2008. - 111 саҳифа.
5. Монахов А.Ф. Тадбирҳои бехатарии электрикӣ дар иншооти электрикӣ: Китоби дарсӣ барои курсҳои тақмили ихтисос ва барои истифода аз ҷониби донишҷӯёни ихтисоси муҳандисии электрикӣ дар донишгоҳҳо пешбинӣ шудааст. Нашр шудааст соли 2008. – 152 саҳифа.